Zvukové prostředky a ortoepické normy v praxi

Ortoepie – spisovná výslovnost

Z prezentace si udělejte stručný zápis do sešitu, cca 10-15 řádek. V případě dotazů či nejasností mě kontaktujte.

S pozdravem J. Bartošová

Výslovnost samohlásek

- Norma vyžaduje zřetelné **rozlišení** samohlásek **krátkých a dlouhých**.
- Rozdíl je významotvorný.
- dráha x drahá
- žila x žíla
- byt x být
- valí x válí
- dal x dál

Výslovnost samohlásek

- Nespisovná je příliš široká (otevřená výslovnost **e** [hala] místo *hele*
- **i** [bel] místo *byl*
- **o** [v naci] místo *v noci* – typická pro středočeské oblasti.
- Spisovná výslovnost má **pouze jednu** samohlásku **i,** i když se píše dvěma způsoby **(i, y).**

Výslovnost souhlásek

- Připouští se **vynechání počátečního j** u slovesných tvarů *jsme, jste, jsem* [sme, ste, sem] i středového **j** *přijď, přijďte* [přiď, přiďte],
- ALE v ostatních případech **se zachovává** [jdu, pij, pijte, šij, šijte, bij, bijte].
- **Nezjednodušujeme** výslovnost souhláskových skupin: když, kdyby, tkanička, hřebík, však, matčin, předčasně, otci, jablko, deštník, babičce, předsíň.

Výslovnost stejných souhlásek jdoucích za sebou

- Většinou platí, že vyslovíme **jako souhlásku jednu** Anna, cenný, měkký – [ana, cený, měký].
- Pokud by se změnil význam slova, vyslovíme **zdvojeně:** raci x racci, podaný x poddaný, nejasnější x nejjasnější.
- Výjimkou je slovo **cvrččí** – vyslovujeme zdvojeně, i když jiný význam neexistuje.
- **Zdvojeně** vyslovujeme hlásky na rozhraní slov (tam měl, když šel) nebo na švu slov složených (půlletý).

Asimilace (spodoba) znělosti

- Podle účasti (kmitání) hlasivek dělíme souhlásky na:
- **znělé**: b, v, d, ď, z, ž, g, h
- **neznělé**: p, f, t, ť, s, š, k, ch.
- Tvoří dvojice, které se liší jen znělostí, jsou proto **párové.**
- Ostatní souhlásky jsou **jedinečně znělé.**

Asimilace (spodoba) znělosti

- Potkají-li se ve slově nebo na švu slov po sobě jdoucích 2 nestejné souhlásky (znělá + neznělá), celá skupina se vysloví buď zněle, nebo nezněle. Rozhodující je poslední souhláska ve skupině – tzv. **regresivní asimilace znělosti**.
- sbírat - b znělá, vyslovíme **zněle** [zbírat]
- zpívat – p neznělá, vyslovíme **nezněle** [spívat]

Asimilace (spodoba) znělosti

- Před v k asimilaci nedochází:
- svolat – [svolat], zvolat –[zvolat]
- s vámi –[s vámi], z vás – [z vás].
- Skupina sh se **v Čechách** vyslovuje **nezněle** [na schledanou, schořel], ale **na Moravě zněle** [na zhledanou, zhořel]

Asimilace (spodoba) znělosti

- Znělá souhláska na konci slova před pauzou se vyslovuje **nezněle:**
- sud –[sut]
- led – [let]
- lev – [lef]
- leh –[lech]
- běž – [běš]
- lez – [les]
- dub – [dup]

Fonetický přepis

- Písemný záznam mluvené řeči
- Zapisujeme to, co slyšíme, bez ohledu na pravopis
- Uvádí se v hranatých závorkách
- Ú a ů přepisujeme vždy jedním znakem [ú]
- Nerozlišujeme y a i, zapisujeme vždy [i]
- Ě přepisujeme ve shodě s výslovností, vě jako [vje], mě jako [mňe]
- U di, ti ni měkkost vyjadřujeme háčkem u d, t, n